

EXPERIENȚA ACADEMICĂ – FACTOR IMPORTANT ÎN OPTIMIZAREA ADAPTĂRII STUDENTULUI ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

Ecaterina Ștefan, lector superior
Universitatea de Stat din Tiraspol

Abstract: *University is the center where the education of tomorrow's society members is performed at the highest level, advocating for the concept of changing the old values, but accepting the idea that the students bear their own value system. The work below offers a study of students' adaptation to academic environment, at the same time providing an analysis of a series of indicators that constitute the achievement reference level for the students' interaction between overall personality development and conditions of the educational process.*

Key words: *academic experience, university environment, social adaptation, socio-professional adaptation, university challenges, quality indices, university modern requirements.*

Învățământul superior ocupă un rol privilegiat în sistemul social, având drept scop major formarea profesională a specialiștilor performanți în toate domeniile vieții economice, sociale și culturale. Experiența academică reprezintă un proces intens de pregătire pentru adaptarea socială. Există mai multe categorii de indicatori ai calității cunoașterii gradului de adaptare la mediul universitar: performanța academică transpusă în abilități, integrarea psihosocială în grup, satisfacția în contextul instituțional specific universității, normele comportamentale și organizarea activităților, atitudinile și stilul de lucru, stările emoționale și motivația, comunicarea și relațiile interpersonale etc. Toate aceste dimensiuni sunt corelative, convergența lor fiind și un indicator al propriilor competențe care vor facilita adaptarea și, evident, succesul și reușita la învățare. Adaptarea studentului la mediul universitar implică o formă inedită de adaptare socială, care va reflecta măsura în care candidatul la studii superioare va reuși să răspundă exigențelor prevăzute cu privire la comportament, la acumularea noilor informații necesare integrării socio-profesionale.

Adaptarea la mediul academic reprezintă un proces complex proiectat și dirijat de cadrele didactice universitare cu scopul realizării unei colaborări optime între student și profesor. Prin racordarea la noul univers cognitiv, la modurile universale de a fi, studenții percep exigențele ce apar în procesul zilnic de adaptare la noile realități ale vieții. Astfel, schimbarea se produce din interior și provoacă o mutație de orientare generală în viață, de adaptare și relaționare cu lumea, cu ceilalți indivizi [1, p. 229].

În calitate de concept specific al procesului educațional în cadrul instituțiilor de învățământ, adaptarea poate fi considerat drept rezultat al mecanismelor de asimilare a informațiilor și de acomodare la programul de studiu. Concordanța dintre obiectivele educaționale și rezultatele comportamentului face de acestea reprezentarea condițiilor de bază a adaptării.

Raportul zilnic dintre studenți și profesori, dintre colegi necesită cunoașterea și adaptare reciprocă ce solicită efort, numeroase informații, moduri de reacție în diverse situații și anumite strategii. Autorii Simons, Kalichman, Santrock precizează că „pentru a ajuta studenții să facă față provocărilor universitare cu care se confruntă în ziua de astăzi este necesară cunoașterea mecanismelor și resurselor lor de adaptare.” [2, p. 20]. Desigur, acest nivel nou de instruire implică performanță și organizare.

Adaptarea la mediul academic este un proces complex, care are unele caracteristici specifice și necesită un interval anumit de timp. E. Bonchi, citându-i pe G. Vaillant și D. Levinson, numește intervalul de trecere de la studiile preuniversitare la cele universitare *faze de tranziție* [3, p. 377]. În fazele de tranziție, studenții experimentează diverse orientări și strategii de adaptare la noile standarde până când accept ceea ce corespunde propriei personalități.

Credem că o astfel de tranziție este specifică, mai ales, pentru cei fără experiență.

Cercetările efectuate în anul de studii 2010-2011, pe un eșantion de 150 de studenți, anul I, Facultatea Biologie/Chimie, Facultatea Geografie din cadrul Universității de Stat din Tiraspol, ne-au permis să constatăm că doar 32% (48) de studenți nu au întâlnit dificultăți de adaptare la mediul universitar, iar 68% (102) au avut diverse dificultăți de adaptare; dintre acestea – 57% (58) – nivel mediu de adaptare și 43% (44) – nivel scăzut de adaptare. Pe parcursul studiului realizat asupra dezvoltării personalității studentului în procesul de adaptare la mediul academic am urmărit unele aspecte legate de personalitatea profesorului și rolul acestuia în adaptarea academică a studentului. Pentru a cunoaște mai bine aceste aspecte, au fost aplicate mai multe chestionare, aplicate diverse teste și sondaje.

Înțelegând conținutul de temă propusă, ne vom referi doar la câteva întrebări din Chestionarul nr.3. Rezultatele obținute ne-au permis să concluzionăm că tinerii care au ales facultatea întâmplător ca pe o tranziție către maturitate vor întâmpina diverse dificultăți de adaptare la mediul academic.

Tab. 1. *Motivele alegerii Universității de Stat din Tiraspol*

Nr. total de studenți	Motivație internă	Mai multe locuri la buget		Profesori moderați și buni specialiști		Pentru a avea studii superioare		Suma mică pentru contract		Universitate acreditată de stat		Recomandarea altor studenți		Indicații primare		Număr răspunsuri		
		1	1	9	6%	3	25	1	1	3	2%	3	2%	8	5	5	3	
150	5	35	1	1	9	6%	3	25	1	1	3	2%	3	2%	8	5	5	3

Menționăm că studenții au clasat în topul preferințelor motivația pozitivă intrinsecă, de exemplu, „mă simt potrivit pentru profesia respectivă”, „nevoia de a cunoaște”, ceea ce ne face să credem că aceștia vor avea o atitudine pozitivă față de exigențele universitare și vor depăși ușor dificultățile de adaptare. 65% (din 150) au o motivație mai generală, fiind determinați de anumiți factori externi: „mai multe locuri la buget”, „la indicația sau sfatul cuiva” sau „pentru studii superioare”. Considerăm că, în cazul acestora, motivația mai puțin legată de obținerea profesiei poate fi o sursă inadaptable, deoarece studentul va oscila în fața greutăților. Presupunem că cele 3% din studenți, care nu au răspuns la întrebare, au ales universitatea în mod întâmplător sau au avut alte motive personale și le-a fost jenș răspuns. Astfel, credem că aceștia nu au o motivație personală bine conturată, ceea ce le poate crea dificultăți și mai mari de adaptare sau chiar vor abandona studiile universitare.

În prezent există numeroase dovezi că studiile superioare sunt o investiție în eleaptele dezvoltării personale în perioada studenției are o implicație pe termen lung în ceea ce privește stilul de viață, ocupația și adaptarea în mediul social. Pancer, Wintre și Yaffe au remarcat: „Mulți tineri consideră că adaptarea la viața de student este stresantă și negativă” [4, p. 191]. În acest sens este important etapa procesului de luare a deciziei în ceea ce privește alegerea corectă a universității și a facultății. Credem că aceasta ar trebui să includă următorii pași: *conștientizarea, planificarea, angajamentul, responsabilitatea și adaptarea*. Este cunoscut faptul că modalitățile promovate de universități în ceea ce privește adaptarea academică sunt diferite, majoritatea orientându-se la realizările educaționale și perseverența studentului. Cercetările efectuate de Strage (1999) au demonstrat că există 5 indicatori importanți în adaptarea academică: încrederea academică, încrederea socială, autoaprecierea ca având o poziție de lider în cadrul grupului de apartenență, existența unui raport pozitiv cu profesorii, locusul de control intern (convingerea că puterea și controlul personal pot influența evenimentele, că succesele proprii se datorează aptitudinilor și muncii depuse). Toate acestea, corelate cu rezultatele academice, vor optimiza procesul de adaptare, ceea ce va avea un impact nemijlocit asupra integrării sociale.

Studenții obțin rezultate mai bune atunci când simt un interes deosebit din partea universității, atunci când se pune accent pe serviciile de susținere (consiliere, orientare profesională, cursuri speciale de dezvoltare a abilităților de adaptare academică). Universitățile, care îi ajută pe studenți să se considere integrați din punct de vedere social, au un impact pozitiv asupra adaptării și performanței academice. Studenții primului an universitar conștientizează parțial factorii care contribuie la succesul lor academic, manifestând o slabă implicare în activități. Prin urmare, presupunem că aceștia se așteaptă la o susținere mai mare din partea profesorilor. Așteptările se referă la activitățile de predare ale profesorilor, formele de comunicare, temele propuse și la relațiile student-profesor.

Studenților li s-a cerut să precizeze „ce fel de ajutor așteaptă din partea profesorilor”?

Nr. total de studenți	Accesibilitatea cunoștințelor		Cât mai multe exemplificări		Exemple practice din via		Doresc un ritm potrivit		Îndrumări suplimentare	
150	57	38%	44	29%	26	17%	13	9%	10	7%

Așteptările respective reflectă nevoile studenților în prima perioadă de adaptare. Raportul încordat cu profesorii poate trezi diverse tulburări, mai târziu, chiar abandonarea învățământului. Rezultatele propuse spre examinare denotă faptul că studenții pun accent pe atitudinea relaționare de facilitare din partea profesorilor. Aceste rezultate pot contribui la o conturare mai clară a problemei ce însoțește adaptarea studentului în mediul universitar, cât și de o colaborare profesor-student. Profesorul universitar trebuie să fie acela care nu-i reproșează insuccesul studentului fără să încerce, în prealabil, să analizeze cauzele nerezonabile. Cunoașterea studentului debutant trebuie să se bazeze pe colaborarea activă dintre profesor și student, iar rezultatele unei bune colaborări vor facilita adaptarea lui la diverse situații noi. Studenții debutanți așteaptă să fie antrenați în viața universitară, acceptând implicarea în rezolvarea sarcinilor academice, sunt dispuși să interacționeze în cadrul unor

contexte neoficiale, în activități extracurriculare, însuși puțini dintre ei au curajul să se autopromoveze. În acest caz este bine să cunoaștem așteptările lor.

Nr. total de studenți	Comunicare eficientă		Răbdare în alegere		Respect și valorizare		Bună dispoziție a profesorilor		Indulgență la examen	
	150	38	25%	36	24%	33	22%	22	15%	21

Prin urmare, așteptările privind relațiile profesor – student sunt repartizate astfel: 25% din studenți pun accent pe o comunicare eficientă și 24% – pe răbdare în alegere din partea profesorilor, 22% așteaptă respect și valorizare din partea profesorilor. Studenții califică cu o mică diferență bună dispoziția profesorilor – 15%, indulgența la examen – 14%, fiind siguri că de acestea depinde succesul lor.

Scopul profesorilor universitari este de a ghida studenții spre reflecții și autoevaluare, de a-i ajuta să-și asume responsabilități pentru propria lor învățare. Nu trebuie să folosim cursul universitar ca pe o simplă succesiune de informații. Deseori poate fi mai avantajos să-și lăseze pe studenți să aleagă ce anume să învețe chiar la tema respectivă. Astfel, acordăm mai mult transparență procesului de instruire, dar propunându-le și ajutor în dezvoltarea capacităților de autoevaluare, ceea ce le va asigura mai multă responsabilitate. În acest sens, ne-am propus să identificăm dificultățile întâmpinate de studenți în pregătirea temelor.

Nr. total de studenți	Nu reușesc să conspecteze		Nu pot să selectez principalul când profesorul expune tema		Nu pot să selectez principalul din mai multe surse		Nu știu cum să pregătesc pentru examen		Nu pot să învăț sistematic, dacă nu mă vor întreba		Nu pot să expun tema în public		Nu pot să expun tema în formă de rezumat	
	150	24	16%	18	12%	12	8%	21	14%	27	18%	30	20%	18

Dacă prin educație în alegem asimilarea la nivel superior a informațiilor, a noilor valori, a modurilor de acțiune și acomodare a comportamentului propriu la actualul sistem de cunoaștere, atunci universitatea trebuie în eleasă ca instituție reformatoare de bază într-o comunitate umană. Prin racordarea la noul univers cognitiv, la modurile universale de a fi, studenții conștientizează exigențele ce apar în procesul zilnic de adaptare la noile realități ale vieții. Astfel, schimbarea se produce din interior și provoacă o mutație de orientare generală în viață, de adaptare și relaționare cu lumea, cu ceilalți indivizi. Studenții nu mai pot fi considerați niște „adulți tineri” sau „copii în creștere”.

Acești tineri își asumă anumite responsabilități și trebuie ajutați să se integreze în societate. Dacă ne referim la mediul universitar, crizele și perturbările comportamentale apar din diferite cauze. De exemplu, ca efect al discordanței dintre pregătirea colară anterioară și noile exigențe universitare. Aceste diferențe sunt analizate, în literatura de specialitate, drept surse de inadaptare. Astfel, ne-am propus să confirmăm sau să infirmăm

acest fapt. Prin urmare, studenților li s-a dat să examineze următoarele tipuri de sarcini și să precizeze cui nivel de studiu îi este specific: celui liceal sau celui universitar.

Tabelul 5. *Tipurile de sarcini specifice nivelului liceal și universitar*

Tipul de sarcini	Specific liceului	Specific universității	Specific pentru ambele	Nu știu
Învățarea din manual	32%	23%	24%	21%
Realizarea unui plan de idei al textului	28%	24%	28%	20%
Extragerea de informații din alte surse decât manualul	18%	30%	28%	24%
Rezolvarea de probleme practice în laborator	24%	38%	26%	12%
Cercetarea aspectelor noi ale fenomenelor	16%	28%	30%	26%
Elaborarea unui referat și expunerea în fața colegilor	28%	30%	28%	14%
Elaborarea unei lucrări pentru conferințe științifice	16%	38%	22%	24%
Elaborarea unui portofoliu de lucru individual	14%	20%	18%	48%
Pregătire sistematică pentru examene	12%	28%	53%	7%

După cum observăm, rezultatele obținute confirmă presupunerea că studenții nu cunosc unele tipuri de sarcini sau le atribuie greșit asemănările și deosebirile. Considerăm că înțelegerea greșită a sarcinilor poate avea consecințe asupra procesului de adaptare, deoarece poate întârzia găsirea unei soluții corecte în timpul efectuării sarcinii sau chiar rezolvarea incorectă a sarcinii, ceea ce se va solda cu insucces. Eșecul în rezolvarea sarcinilor universitare poate crea un disconfort la nivel emoțional și stres, efecte care se vor reflecta asupra procesului de adaptare. Neidentificarea tipului de sarcină poate prelungi perioada de adaptare la mediul academic. Identificarea tipurilor de sarcini universitare este o condiție importantă de realizare a succesului prin achiziționarea și transferarea informațiilor care pot fi aplicate în diverse situații, abilitate ce va favoriza adaptarea la cerințele mediului academic.

Prin urmare, testăm și ne-am propus să identificăm stilul de pregătire pentru seminar al studenților.

Tabelul 6. <i>Rezultatele privind stilul de pregătire pentru seminar</i>					
Învățarea doar din manual	Învățarea după conspect și bibliografia recomandată	Învățarea după schema – sinteză din manual și conspect	Învățarea din manual și consultarea internetului	Învățarea din portofoliu	
48%	14%	8%	24%	6%	

Rezultatele obținute demonstrează preferința manualului, ceea ce nu corespunde exigențelor moderne universitare: citirea materiei predate, conspectarea și organizarea în scris într-o schemă unitară a cursului și a bibliografiei recomandate. Din observațiile și conversațiile cu unii studenți am remarcat că aceștia nu cunosc unele forme de învățare, de exemplu, lucrul individual (elaborarea portofoliului). Prin urmare, majoritatea studenților nu au un stil corespunzător standardelor universitare. Cunoaștem faptul că un stil de învățare nu este o achiziție spontană, ci rezultatul unei implicări proprii a studentului plus ajutorul din partea cadrelor didactice. De aceea considerăm că în procesul de adaptare este necesar să acordăm o atenție sporită gradului de cunoaștere privind tipurile de sarcini specifice studiilor universitare și aplicarea adecvată a strategiilor de pregătire. Din discuțiile cu studenții am remarcat că cea mai dificilă sarcină este considerat extragerea informației din mai multe surse și structurarea acesteia după o schemă unitară, expusă în portofoliu. Studenții nu au asemenea deprinderi de extracție a informației conform gradului de importanță, raportarea informației după anumite perioade și autori, organizarea logică a informației și formularea ideilor personale.

Studiile universitare prezintă pentru mulți tineri un pas important în viața de adult, cu noi responsabilități, trăiri emoționale intense, uneori chiar stresante. Experiența de student reprezintă un proces de pregătire pentru socializare, completându-se și cu așteptările celor din jur: părinții speră că universitatea va îmbunătăți nivelul de educație, fericirea și satisfacția copiilor; mediul de afaceri dorește să angajeze și motiveze, experți în domeniu și cu un mare potențial uman; societatea civilă aspiră la cetățeni dedicați valorilor socio-culturale; profesorii universitari contează pe dezvoltarea competențelor speciale, care să devină parte integrantă a personalității studenților. E cazul să ne întrebăm ce doresc și ce așteaptă studenții de la facultatea la care au visat. Răspunsul este cunoscut: specialitatea dorită.

La prima vedere este corect, majoritatea studenților au tendința să progreseze, să avanseze în plan personal și profesional. În același timp, abandonul universitar nu mai este astăzi o raritate. În prezent, susținerea generală pentru o educație universitară mai înaltă este răspândită și întâlnită în toate țările. În principiu, dacă universitățile transpun în realitate speranțele studenților, dacă își respectă menirea de a promova absolvenții bine instruiți și informați, de ce totuși există abandonul universitar? Gerald R. Adams, Michael D. Berzonsky afirmă că, începând cu anii 1950, au fost inițiate cercetări intense pentru a înțelege impactul experienței universitare asupra dezvoltării studenților. Menționăm: Jacob, 1957; Barton, 1959; Sanford, 1967; Heath, 1968; Feldman și Newcomb, 1969.

În anii 1970-1980, cercetările au fost orientate spre evidențierea impactului educației asupra rezultatelor sociale ale studenților, enumerând aproximativ 20 de teorii și modele asupra modificărilor observate. Autorii cită și remarcă peste 3000 de studii care își mențin valabilitatea și în prezent. Respectivul cercetări demonstrează că absolvirea unei facultăți are un impact pozitiv și semnificativ asupra factorilor ce determină îmbunătățirea calității vieții tânărului pe termen lung, dar și faptul că mulți tineri resimt experiența facultății ca pe un moment dificil de adaptare la mediul academic. Pentru acești tineri din R. Moldova, studiile universitare au devenit o etapă de tranziție de la adolescență la stadiul de adult. Candidații la studii superioare ar trebui să conștientizeze că universitatea nu este doar o punte de trecere spre maturitate, ci ocupă un rol privilegiat în sistemul social, având drept

scop major formarea profesional a speciali tilor performan i în toate domeniile vie ii economice, sociale i culturale.

Universitatea este centrul unde se realizeaz , la cel mai înalt nivel, educa ia unor membri ai comunit ii. Potrivit lui Kohn (1996) este necesar s introducem tinerii în „reflec ii critice adânci despre anumite moduri de «a fi» în loc de a le impune anumite comportamente”. Stephenson [2, p. 164] consider c politicile în mediile universitare ar trebui s ia în calcul urm toarele aspecte: studen ii, profesorii i administratorii s fie înv a i s reflecteze critic; dezvoltarea studen ilor trebuie orientat spre transformarea lor în cet eni responsabili de via a comunit ii i a societ ii, în genere; administratorii înv mântului trebuie s furnizeze resursele necesare pentru implementarea programelor de valori în educa ie; orice strategie implementat trebuie s fie în acord cu obiectivele educa ionale; curriculum-ul s fie structurat în acord cu valorile educa iei i cu experien a, stadiul i stilul de înv are i cultur al beneficiarilor; valorile educa iei trebuie s trezeasc interesul i curiozitatea studen ilor i s în cont de experien a lor personal .

Concretiz m c , dup o scurt confruntare cu experien a universitar , studen ii sunt influen a i de numero i factori interni i externi, care au un impact direct asupra procesului de adaptare a studentului. Statutul de student ofer tân rului posibilit i noi de afirmare, dar i noi obliga iuni. Când se înscriu la facultate, unii studen i trebuie s - i stabileasc noi limite comportamentale: desp r irea de p rin i, managementul timpului, gestionarea banilor, rela ion ri noi, însu irea noilor strategii de înv are, stabilirea rela iilor profesor-student, un nou regim de via etc..

Potrivit cercet torilor Holmbeck, Wandrei (1993) i Brooks, DuBois (1995), studen ii care se percep ca fiind adaptabili la schimbare i care simt c de in controlul asupra mediului în care tr iesc, care posed abilit i de rezolvare a problemelor i fac fa provoc rilor cu care se confrunt i au avut un grad înalt de autonomie în familie se adapteaz u or i repede în primul an universitar [4, p. 192].

Scopul principal al înv mântului modern este asigurarea unui program de studiu realizat în a a fel, încât studentul s se poat adapta u or pentru a r spunde cu maximum eficien cerin elor social-economice. Profesionalismul cadrelor didactice presupune un spectru larg de cuno tin e, capacit i i deprinderi care vor facilita adaptarea optim la mediul universitar. Responsabilitatea cadrelor didactice universitare fa de studen i este de a elabora strategii eficiente de dezvoltare i performan , de adaptare la mediul academic i de satisfac ie în mediul universitar. Aplicarea programelor speciale nu poate ignora problematica deosebit de complex a adapt rii studen ilor la mediul academic. Consider m c procesul de adaptare genereaz numeroase probleme pentru studen i, ace tia trebuie s le cunoasc , fiind antrena i în diverse activit i de autocunoa tere:

- particularit ile profesiei la care au aspirat;
- statutul i rolul de inut în universitate;
- gradul lui de preg tire pentru nivelul universitar;
- raportul de colaborare dintre student i profesor;
- rolul lui în grupul la care el va adera;
- rolul grupului în activitatea lui;

- cultura și valorile mediului universitar;
- stilul vestimentar și normele comportamentale;
- atitudinea și gradul de receptivitate față de „modelele” propuse;
- atitudinea față de valori și gradul lor de conștientizare exprimat în treapta în alegerii conștiente de sine.

Pentru a preveni abandonul universitar, studenții cu nivel scăzut de adaptare trebuie să beneficieze de un program individual preventiv-recuperator. Acest program trebuie să conțină:

- date despre climatul socio-cultural de educație anterioară;
- profilul de personalitate al studentului;
- motivația alegerii facultății;
- gradul de satisfacție în mediul universitar;
- date personale considerate semnificative pentru activitatea universitară.

Prin urmare, pentru a asigura adaptarea studentului într-un mediu special și pentru a depăși dificultățile de adaptare, trebuie să acordăm o deosebită atenție fiecărui factor implicat în procesul de adaptare. Pentru simplificare, G. Matthews, I.J. Dearxy, M.C. Whitteman [4, pag.418] propun următorul model:

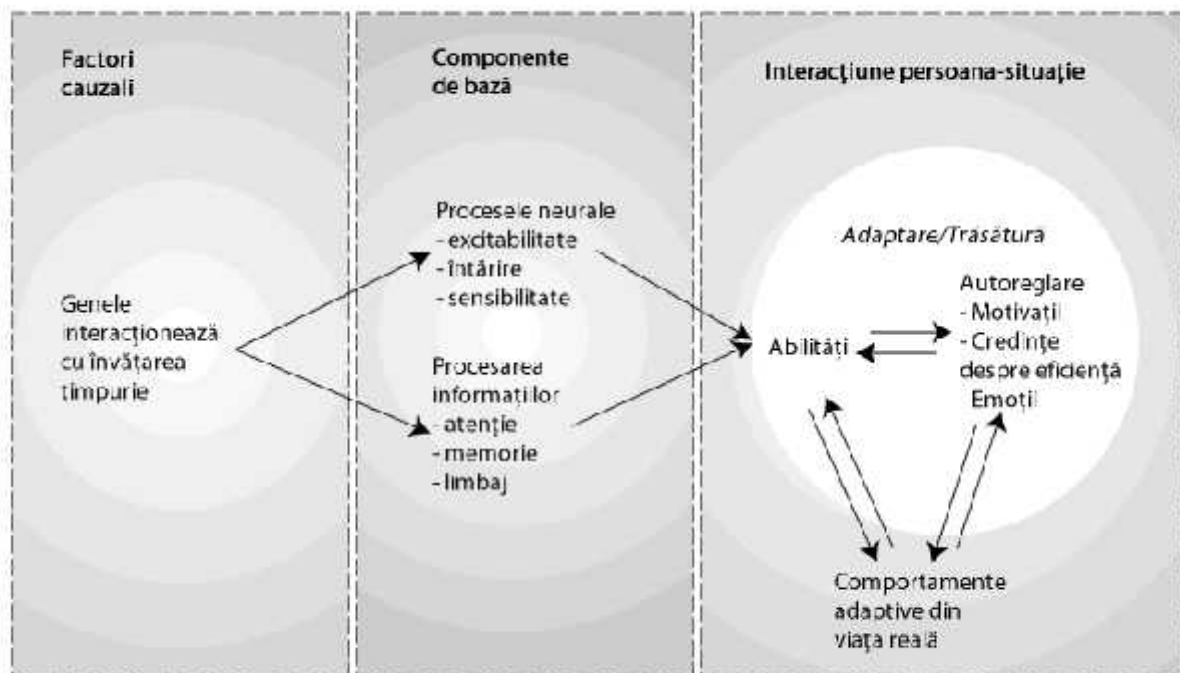

Fig. 1 Model de adaptare

Partea stângă a figurii reprezintă blocurile de bază care construiesc personalitatea: diferențele individuale din punctul de vedere al genotipului și al învățării inițiale influențază numeroase componente ale funcționării neurale și ale procesării informațiilor. Fiecare trăsătură are un tipar prototipic intrinsec al unor înclinații, de obicei minore, din funcționarea neurală și cognitivă. Înclinațiile din procesare influențază capacitatea persoanei de a dobândi abilități: *cognitive* – rezolvarea problemelor sociale de tratare a întâlnirii cu ceilalți și *intrapersonale* – menținerea concentrării în condiții de stres sau

supraîncercare. Aceste abilități sunt în corelație cu autoreglarea. Astfel, studenții tind să-și aplice capacitățile în atingerea scopului. Autoreglarea poate să faciliteze sau să perturbeze concretizarea abilităților ori să genereze diverse comportamente care acționează asupra mediului. Autorii E. Lehtinen și M. Vauras [1, pag.21] au construit un model teoretic al învățării bazat pe patternurile strategiilor de adaptare:

- adaptare prin orientare complet față de condițiile sarcinii;
- adaptare prin orientare spre sine;
- adaptare prin dependență de grup, adaptare socială.

În prezent este acreditată ideea că succesul adaptării este bazat pe interacțiunea dintre persoană și mediu. *Adaptările sunt precum cheile care se potrivesc unor lacăte specifice.* Larsen, Buss. [5, pag.9]).

Așa cum precizează M. Zlate, citându-l pe Gonnella [1, pag.19], literatura de specialitate propune diverse modele de adaptare, însă un model al adaptării trebuie să țină cont de următoarele:

- adaptarea la caracteristicile sarcinilor academice (academic adjustment);
- adaptarea la relațiile interpersonale din câmpul social (social adjustment);
- adaptarea sentimentelor cu privire la propria stare fizică și psihică (personal-emotional adjustment);
- adaptare prin angajarea și devotamentul față de instituția de învățământ (commitment-institutional attachment).

Conform observațiilor, studenții cu probleme de adaptare nu au principiile de organizare rațională a activității de învățare formate suficient și nu folosesc procedee de autocontrol. În comparație cu studenții fără dificultăți de adaptare, aceștia au o atenție superficială, orientare instabilă și un ritm de lucru lent. Ei întâmpină obstacole în sesizarea esențialului; sistematizarea cunoștințelor este parțială, se împotmolesc în detalii și nu se exprimă corect.

O cauză de inadaptare a unor studenți este și vocabularul sărac. Datorită faptului că limbajul deține un rol important în stabilirea relațiilor interpersonale, acești studenți prezintă dificultăți de integrare în grup. Ei sunt lipsiți de inițiativă, preferă singurătatea. Pe baza observațiilor întreprinse asupra studenților inadaptați remarcăm că aceștia nu sunt sociabili, nu au deprinderi de a colabora în grup, nu-și pot planifica timpul și sunt dezechilibrați emoțional. Ei prezintă o stare de nesiguranță și un nivel scăzut de aspirație, nu sunt conștienți de lacunele în volumul de cunoștințe, nu manifestă spirit critic față de realizările proprii, se descurajează și se demobilizează ușor. Deseori manifestă indiferență față de colegii și profesorii. Efortul sporit la care este supus studentul pentru a se adapta condițiilor actuale de puternică ascensiune socio-economică și de explozie informațională amplifică apariția neconținută a dificultăților de adaptare a studenților la exigențele colii superioare. Dificultățile de adaptare influențează personalitatea studentului și acesta nu mai face față standardelor, intră în conflict cu profesorii, colegii și, în sfârșit, abandonează studiile.

Delimitarea netă a formelor de manifestare a inadaptării este dificil de realizat, întrucât deseori acestea nu sunt exteriorizate. Aceste dificultăți variază de la student la student și se diferențiază prin durată, intensitate, mod de manifestare.

Din literatura de specialitate vom evidenția principalele manifestări observabile ale dificultăților de adaptare:

- în plan comportamental – absenteism, indiferență, acte de indisciplină, izolare, oboseală, ostilitate, inhibiție, încăpățănare;
- în plan cognitiv – dificultăți de concentrare, gândire superficială, scăderea motivației, lipsă de comunicare;
- în plan afectiv-volitiv – depresie, descurajare, teamă excesivă, labilitate emoțională, reacții afective neadecvate.

Studenții debutanți reușesc doar parțial să conștientizeze factorii care contribuie la procesul de adaptare, de aceea, într-o primă perioadă, profesorul îi poate ajuta. În acest sens, evidențiem factorii importanți implicați în adaptare, care pot fi observați uor de orice profesor:

- *factori de personalitate*: personalitatea, maturitatea socio-afectivă, toleranța la frustrare, stabilitatea emoțională, sistemul motivațional-afectiv, setul de atitudini, aptitudini;
- *factori de mediu*: relațiile de grup, climatul psihosocial, relațiile studentului cu profesorii.

Majoritatea studiilor menționează următoarele etape în procesul de adaptare:

- *etapa de acomodare* – dominată de teamă și supunerea, sentimentele de prăsig și neputință;
- *etapa de adaptare* – căutarea recompenselor și câștigarea bunăvoinței. În prima etapă este un atent observator a ceea ce se întâmplă, evaluează persoanele, normele, valorile și adoptă o anumită conduită;
- *etapa de participare* – studentul nu se mai simte străin față de ceilalți și are un comportament activ în relațiile interpersonale. Măsura participării este determinată de gradul de implicare psihosocială a fiecărui student și acceptarea lui de către ceilalți;
- *etapa de integrare* – corespunde dependenței de grup. Integrarea se desfășoară pe trei niveluri: integrarea tânărului venit în grup; integrarea în sistemul general de norme ale vieții studentului; integrarea grupei în sistemul general de norme și valori ale universității.

Se poate afirma în concluzie că schimbările rapide care au loc în învățământul superior din R. Moldova furnizează noi provocări și oportunități pentru promovarea programelor de optimizare a procesului de adaptare în mediul universitar. Prin compararea dinamică a performanțelor studentului putem evidenția progresul realizat în timp pentru obținerea specialității dorite, dar și deprinderile de adaptare la ritmul dezvoltării în societate. Programele de management educațional-academic trebuie să implice o serie de strategii organizatorice, având drept obiective: dezvoltarea nivelului de performanță, facilitarea gradului de adaptare psihosocială, cunoașterea realității pieței muncii și abilităților necesare profesiei solicitate. Principala calitate a cadrului didactic universitar este *vocația pedagogică*, exprimată de Rene Hubert în felul următor: „*a te simți chemat, ales pentru această sarcină și apt pentru a o îndeplini*”.

Deși sunt multe aspecte identificate până în prezent cu privire la ceea ce reprezintă și ceea ce presupune experiența academică și adaptarea în mediul universitar, punerea în practică a acestora în mediul academic continuă să rămână o provocare atât pentru cadrul didactic, cât și pentru student. Citându-l pe N. Vinanu, vom sublinia: „Educația universitară este o zonă a experienței, a trăirii umane. Prin ea suntem supuși continuu unor încercări, unor ispite ale cunoașterii, ale asimilării, unor valori perene, ale unor modele de acțiune proprie, inedite. La capătul acestor încercări, fiecare cu dinamica și interogațiile ei, cu satisfacțiile și insatisfacțiile ei, ne reîntâlnim cu noi înșine, cu propria noastră ființă” [5, p. 4].

Inerența factorilor care determină inadaptarea studenților la mediul academic impune aplicarea unui program axat pe dimensiunile *prevenire* – proces continuu, *remediere* – proces de intervenții și *optimizare* – proces de valorizare. Optimizarea procesului de adaptare poate fi realizată prin aplicarea modelelor psihopedagogice și a programelor de consiliere în cadrul unui Laborator de Asistență pentru Adaptarea Studenților în Mediul Universitar, care poate fi organizat pe lângă Centrul Universitar de Consiliere Psihologică și Orientare Profesională.

BIBLIOGRAFIE:

1. Zlate M., *Adaptare și strategii de adaptare. Probleme fundamentale ale psihologiei și tiințelor educative*. București: Universitatea, 2006;
2. Simons S., Kalichman S., Santrock J., *Human Adjustment*, WCB, Brown & Benchmark Publishers, Madison, Wisconsin – Dubuque, Iowa, 1994;
3. Bonchi E., Secui M., Breban A., *Psihologia vârstelor*. Oradea: Universitatea, 2004;
4. Matthews G., Dearxy I. J., Whitteman M. C., *Psihologia adolescenței*. Iași: Polirom, 2009;
5. Vinanu N., *Educația Universitară*. București: Aramis Print, 2001
6. David Little, Radka Perclová, *Portofoliul european al limbilor: ghid destinat profesorilor și formatorilor cadrelor didactice*, Chișinău, 2003
7. Neacșu I., *Învățarea academică independentă*. București: Universitatea, 2006